

**XXVIII МІЖНАРОДНИЙ СЛАВІСТИЧНИЙ КОЛОКВІУМ
(Львів, 21–22 травня 2020 р.)**

Попри всі несприятливі й у деяких моментах, здавалося б, нездоланні проблеми, пов'язані з пандемією коронавірусної хвороби (COVID-19), XVIII Міжнародний славістичний колоквиум успішно відбувся. Це стало можливим завдяки новітнім технічним засобам, наполегливій праці організаційного комітету і, головню, нестримному бажанню вчених-славістів зустрітися та поспілкуватися.

Цьогорічний форум у багатьох відношеннях був екстраординарним, що зумовлювалося його віртуальним характером. Зорганізований у режимі відеоконференції на платформі ZOOM, він, усе ж, виконав своє основне призначення, забезпечивши сприятливу атмосферу для плідного міждисциплінарного діалогу, взаємообміну різноманітною науковою інформацією і налагодження міжособистісних зв'язків. Нетипові умови, звичайно ж, внесли істотні корективи як у програму конференції, так і в її дотримання на практиці, втім, загальний дух кількадесятирічної традиції вдалося зберегти і навіть почасти підсилити низкою інновацій.

Колоквиум відкрили вступним словом очільники оргкомітету – завідувачка кафедри слов'янської філології імені професора Іларіона Свенціцького ЛНУ **Алла Татаренко** та директор Інституту славістики ЛНУ **Ігор Шпик**. З привітаннями до присутніх звернувся декан філологічного факультету ЛНУ **Святослав Пилипчук** та завідувач кафедри історії Центральної та Східної Європи ЛНУ **Леонід Зашкільняк**, а також закордонні співорганізатори – завідувачка кафедри польської мови Університету Миколая Коперніка в Торуні **Малгожата Гембка-Воляк** і професорка тієї ж кафедри **Івона Капронь-Хажинська**.

Унікальністю відзначалася робоча частина пленарного засідання, на якій замість кількох наукових рефератів було представлено тільки одну доповідь-презентацію на тему “Як жили давні слов'яни? Досвід реконструкції та візуалізації старожитностей Пліснеського городища. Презентація 3-D моделі”. В її рамках троє молодих львівських дослідників – археологи **Володимир Шелеп**, **Андрій Филипчук** та **Віталій Ляска** – розповіли про одне з найбільших ранньосередньовічних слов'янських поселень, що розташовувалося поблизу села Підгірці на Львівщині, історію його вивчення та сучасне опрацювання накопичених наукових даних з метою реалізації проекту комп'ютерної реконструкції цього знаного археологічного комплексу. Насамкінець вони презентували практичний результат своєї співпраці з етнологами, дизайнерами та ІТ-спеціалістами – відеоролик з 3-D моделлю древнього Пліснеська.

Одразу ж після пленарного засідання представники оргкомітету ознайомили присутніх із новими виданнями львівських славістів. **Алла Татаренко** презентувала напрацювання співробітників кафедри слов'янської філології імені професора Іларіона Свенціцького, зокрема два посібники: з вивчення чеської мови авторства Л. Осташ, О. Моторного і Н. Брилинської та сербської – З. Гук; переклад словенською мовою роману українського письменника Андрія Любки “Карбід” Приможа Лубея, а також низку своїх перекладів із сербської та на сербську: роман Горана Петровича “Атлас, описаний небом”, збірку вибраних поезій Гойко Божовича “Межі міста та інші вірші”, наукову монографію “У кругу Дневника о Чарнојевићу”. **Остап Сливинський** розповів про опубліковані в останні роки праці викладачів кафедри польської філології, а це чималий масив різноманітних видань: “Jestem staд. Підручник з польської мови. Комунікація, граматики” А. Кравчук та Є. Ковалевського, “Польська граматики

в таблицях” А. Кравчук, збірники наукових праць “Польська мова та полоністика у Східній Європі: минуле і сучасність”, “Полоністика у XXI ст.: між локальним і глобальним” та “Полоністика у Львові: 200 років ідеї. Історія підручників з польської мови”; переклад українською мовою художніх творів – М. Шеліча “Malterego”– Х. Стельмах, О. Токарчук “Книги Якова” – О. Сливинського, його ж переклади “Раніше за Господа Бога” Г. Краль, “Сонька” Ігнація Карповича та наукової праці К. Катинської “Львів: перепрочитання міста”. Наостанок **Ігор Шпик** представив 68-й випуск наукового збірника “Проблеми слов’янознавства”.

Робота колоквиуму продовжилась у трьох секціях: мовознавства, літературознавства, історії та культури.

У межах **мовознавчої секції** проведено три засідання. В **першому засіданні** під головуванням **Надії Лобур** (Львів) і **Магдалени Баєр** (Познань, Польща) взяли участь мовознавці з України, Італії, Польщі та Словаччини.

Зоряна Купчинська (Львів) висвітлила історію загальнослов’янського ономастичного атласу та накреслила його перспективу. Лінгвістка зауважила, що упродовж тривалого часу роботи над цим масштабним проектом, реалізація котрого розпочалася ще у 30-ті роки ХХ ст., виникало чимало різноманітних проблем, які залишаються й досі. На її думку, основне завдання такої об’ємної праці полягає в тому, що ономастичні осередки кожної зі слов’янських країн повинні підготувати вичерпну онімну базу і візуалізувати її у національних атласах. Ономастична тематика на слов’янському матеріалі була присутня і в доповіді **Любові Осташ** (Львів), яка проаналізувала чеські особові імена, що походять із південнослов’янських антропонімій. У виступі доповідачка охарактеризувала їх репертуар, походження, фонетичні особливості, поширення, частотність уживання.

Про кооперативні аспекти мови з точки зору її еволюції (на матеріалі польської мови) доповідала **Ева Бокса** (Кельце, Польща). Дослідниця презентувала свої погляди на суспільну основу розуміння мови та її цілеспрямоване використання у контексті формування, тобто її появу в соціумі.

Лексичні аспекти сучасних слов’янських мов, а саме кальки та запозичення у сучасній словацькій мові, були предметом доповіді **Яни Кесселової** (Пряшів, Словаччина). Доповідь була зорієнтована передусім на кальки та калькування як спосіб збагачення лексики із зовнішнього ресурсу. Авторка проілюструвала своє дослідження прикладами (1209 одиниць) з галузі маркетингу, енвайронменталістики, зоологічної та ботанічної термінології. Актуальні питання лексикології слов’янських мов, зокрема особливості лексики болгарських дамаскинів ХVIII ст., проаналізовані у доповіді **Дарини Жакун** (Одеса). Розгляд питань лексикології було продовжено у колективній доповіді львівських мовознавців кафедри слов’янської філології імені професора Іларіона Свенціцького. Доповідачки висвітлили динамічні процеси у лексиці та фразеології сучасних слов’янських мов, спричинені пандемією COVID-19, розглянули процеси актуалізації певних слів і словосполучень в умовах пандемії COVID-19, констатували появу лексичних та фразеологічних інновацій у слов’янських мовах, розкрили реакцію наукової мовознавчої спільноти окремих країн на ці процеси – наукові коментарі у ЗМІ, укладання словників, підготовку наукових публікацій тощо. Автори доповіді (**О. Сорока**, **О. Албул** на матеріалі болгарської, **Н. Лобур** – чеської, **Н. Хороз** – хорватської, **Л. Хода** – словацької, **О. Лазор** – серболужицької мов) зробили висновок про необхідність фіксації новотворів, які дають змогу визначити активні тенденції у

літературному та жаргонному словотворенні, виявити трансформації окремих фразеологізмів.

На морфологічних аспектах хорватської мови зосередила увагу **Магдалена Баєр** (Познань, Польща), яка розглянула багатоконпонентні дієслівні конструкції у хорватській мові крізь призму багатозначності їхніх відповідників – синтетичних форм дієслова.

З точки зору відкриття та опису мовних пам'яток викликала зацікавлення доповідь **Персиди Лазаревич ді Джакомо** (К'єті – Пескара, Італія), яка охарактеризувала анонімний рукопис за номером 261, що зберігається в Науковій бібліотеці м. Задар. На думку дослідниці, текст рукопису пов'язаний з працями задарського архієпископа Матея Карамана (1700–1771) “Про іллірійське духовенство”.

Одночасно відбувалося **друге засідання** мовознавчої секції, яким керували **Малгожата Гембка-Воляк** (Торунь, Польща) і **Оксана Лозинська** (Львів). Перші чотири доповіді стосувалися територіальних і професійних варіантів мови. Засідання розпочали **Міхаліна Сурма і Катажина Заглоба** (Познань, Польща) доповіддю про переваги та способи застосування в лінгвістичних дослідженнях аматорського діалектного словника (на прикладі словника Марка Станіславського “Розбудити забуті слова, тобто про говірку сважендзьких столярів”). **Магдалена Плуса** (Кельце, Польща) у своїй доповіді зосередила увагу на особливостях мисливської лексики в повісті Юзефа Вейсенгофа “Пуца”. Тему вивчення говірок продовжив **Бартош Цемборовський** (Познань, Польща), який представив результати соціолінгвістичного анкетування носіїв говірок на заході Великопольщі, зосередивши увагу на проблемі диглосії старшого та молодого покоління. Про дещо інший тип аматорського діалектного словника доповів **Блажей Осовський** (Познань, Польща): матеріалом його дослідження стали пости з фан-сторінки Фейсбуку “Daniej tutej – gwara wielkopolska”, які мають риси словникових статей. **Малгожата Гембка-Воляк** сконцентрувалася на дослідженні дистрибуції іменної частини складеного іменного присудка, вираженої прикметниковими формами називного, родового чи орудного відмінків. **Алла Кравчук** (Львів) проаналізувала типи відхилень від літературної лексичної норми в текстах польськомовного видання “Gazeta Polska Wukowiny”. Про фразеологічні контамінації як один із типів структурно-семантичних змін польських кінематичних фразеологізмів на позначення емоцій розповіла **Оксана Лозинська** (Львів). Завершальну доповідь про особливості сполучуваності лексеми *wladza* в Національному корпусі польської мови виголосила **Олеся Сливинська** (Львів).

На другий день конференції відбулося **третє засідання** мовознавчої секції, на якому головували **Івона Капронь-Хажинська** (Торунь, Польща) і **Христина Ніколайчук** (Львів). **Рената Макаревіч** (Ольштин, Польща) висвітлила результати дослідження в галузі історії польської орфографії, зосередившись на термінологічному апараті цієї дисципліни (аналіз термінів *pisownia*, *grafia* (*grafika*) і *ortografia*). **Івона Капронь-Хажинська** розповіла про особливості дистанційного навчання польської мови як іноземної в умовах пандемії COVID-19 (на матеріалі анкетного опитування іноземців, які навчаються в Університеті Міколая Коперніка у Торуні). **Марія Зелінська** (Дрогобич) представила аналіз міжмовних впливів (на основі української, російської та польської мов) у письмовому перекладі учнів польськомовних шкіл у Львові та Городку (Хмельницька область). У доповіді **Ірини Бундзи** (Львів) розкрито питання контекстної реалізації (база Національного корпусу польської мови та інтернет-

контенту) запозичених іменників, які у лексикографічних джерелах польської мови марковані як *singularia tantum*. **Ольга Филипець** (Львів) виголосила доповідь про сучасний гетеростереотип “ідеального” українця (його комунікаційно-психічний, побутовий, політичний, культурний та фізичний аспекти) на матеріалі письмових відповідей студентів Вроцлавського, Сілезького, Жешівського та Лодзького університетів. Питання ролі радіовистави, а також способів її використання в навчанні польської мови іноземців, у тому числі українців, представила **Христина Ніколайчук** (Львів). Засідання секції завершилося доповіддю **Юлії Антоненко** (Львів) про соціокультурні особливості репрезентації категорії толерантності в нових польських медіа, зокрема про цінності та уявлення, пов'язані з поняттям толерантності в аналізованих текстах.

Перше засідання секції літературознавства, на якому головували **Весна Цідилко** (Берлін, Німеччина) і **Алла Татаренко** (Львів), було присвячене актуальним питанням історії слов'янських літератур та найцікавішим явищам сучасного літературного процесу. На ньому виступили дослідники словенської, хорватської, боснійської, чеської літератур. Найбільше доповідачі розкривали питання сербського письменства.

Яня Воллмайер Лубей (Відень – Баян-Лука, Австрія – Боснія та Герцеговина) обрала для свого реферату творчість сучасної словенської письменниці молодшого покоління Каті Перат. Панорамна презентація літературної діяльності відомої авторки ознайомила учасників конференції з творами, які здобули популярність у Словенії та інших країнах, але ще не видавались в українському перекладі.

Соломія Вівчар (Львів) дослідила поетику руїн у творчості визначного боснійського письменника Джевада Карахасана на прикладі його есе “Пейзаж руїн як сад”. Коротко розкривши біографію літератора, дослідниця представила своєрідну поетику “руїнного жанру” в його есе, особливо наголосивши на функції перестороги, яка звучить у цьому творі.

Дослідниця літературної фантастики **Мар'яна Климець** (Львів) у своїй доповіді розглянула особливості функціонування фантастичних елементів у літературі хорватського бароко, охарактеризувавши найважливіші літературні явища епохи в контексті становлення модерної моделі літературної фантастики.

Доповідь “Портрет сфінкса: мистецькі принципи у творчості Оскара Вайлда, Антуна Густава Матоша і Михайла Яцкова” **Анни Комариці** (Львів) мала компаративний характер і була побудована довкола портрета сфінкса як віддзеркалення мистецьких принципів письменників-модерністів. Хорватсько-українські поетикальні паралелі літературознавиця доповнила західноєвропейським контекстом (передовсім творчістю Оскара Вайлда), що дало змогу повніше висвітлити особливості поетики Антуна Густава Матоша та Михайла Яцкова.

Темою доповіді **Олександра Моторного** (Львів) став поетичний світ Петра Борковця, в якому віддзеркалені різні літературні тенденції сьогодення (в тому числі медитативність, апокаліптичні мотиви), що робить їх особливо цікавими для дослідження.

Міна Джурич (Белград, Сербія) у виступі “Музикалізація вірша в літературі сербського модернізму” звернулася до надзвичайно актуальної інтердисциплінарної проблеми, включивши аналізовану поезію у світовий контекст і зіставивши особливості класичної тональної поезії та вільного вірша. Дослідниця також продемонструвала музичні можливості сербської поезії гарним вокальним виконанням і не менш майстерним музичним супроводом. Доповідь **Дуні Ранчич** (Белград, Сербія) “Канонічність антології: “Антологія сербської поезії” Зорана Мішича” була спрямована на ви-

світлення актуальних літературознавчих питань, пов'язаних з укладанням антологій. У центрі уваги славістики – принципи укладання антології, експліцитно висловлені автором, і ті, які імпліцитно присутні в “Антології сербської поезії” Зорана Мішича, а також питання літературного канону та шляхів його формування. Зацікавлення учасників конференції викликала доповідь **Весни Цідилко** (Берлін, Німеччина), присвячена функції сатири та гротеску у творчості одного з найвизначніших сербських письменників постмодерної доби Светислава Басари. Славістка представила глибокий аналіз форм політичної сатири у прозі та драматургії цього автора, а також розкрила поетикальний зв'язок творчості С. Басари з сербською традицією, передовсім – з сатиричною творчістю Радос Домановича. **Зоряна Гук** (Львів) у доповіді “Оповідання М. Павича “Скляний слимак” як формальний і наративний лабіринт” висвітлила специфіку оповідної структури твору, його подальші жанрові метаморфози (в однойменний драматичний твір та “короткий любовний роман”), зробивши припущення, що формальні експерименти М. Павича пов'язані з його пошуками досконалої форми, емблемою якої є мушля слимака. **Алла Татаренко** (Львів) у доповіді “Автор та його маска: постмодерний автобіографізм у сербській прозі XXI століття” представила власне бачення автобіографізму постмодерної доби, особливості якого розкрила на прикладі творчості М. Павича, С. Дам'янова та інших сербських письменників. На матеріалі творів постмодерністів та постпостмодерністів вона дослідила функціонування образу автора і його масок, стратегії автофікції та використання автобіографічного дискурсу на різних етапах постмодерну.

У другому засіданні секції літературознавства під головуванням **Ельжбети Вінської** (Познань, Польща) і **Остапа Сливинського** (Львів) взяли участь науковці з Познаня, Києва та Львова, доповіді яких були присвячені переважно історії польської літератури від XIX ст. до сучасності у загальнослов'янському та світовому контекстах.

Пьотр Сндзевський (Познань, Польща) представив аналітичний зріз рецепції спадщини Гюстава Флобера в польській літературній критиці XIX ст., показавши через цю тему складну картину взаємин польської та західноєвропейської культур позаминулого століття, нерівномірну динаміку модернізації польського суспільного мислення в ту добу. Темі Стамбула як реального та уявного простору в польській мандрівній літературі міжвоєнної епохи була присвячена доповідь **Міколая Пачковського** (Познань, Польща), виголошена в надзвичайно цікавому контексті становлення польського подорожнього нон-фікшн у XX ст.

Широкий компаративістичний погляд на реалізацію ідеї Центральної Європи в трьох слов'янських літературах – чеській, сербській та українській – запропонувала **Марина Гогуля** (Київ). Центральна Європа в її доповіді показана як мандрівна ідея, що актуалізується в різних країнах у різний час, залежно від політичних і суспільних обставин, та має радше перформативний, аніж констативний характер. Об'єкт дослідження доповідачки – твори М. Кундери, Д. Кіша та Ю. Андруховича. **Уляна Євчук** (Львів) застосувала компаративну методологію для аналізу травматичного жіночого досвіду в сучасній польській та українській прозі, присвяченій складним сторінкам історії XX ст. (романи І. Карповича та М. Матіос), а також, спираючись на новітні феміністичні дослідження в царині історії та культурної антропології (насамперед на праці О. Кісь), проаналізувала центральні жіночі образи в романах з наратологічної та психоаналітичної перспектив.

Спадщина маловідомої польської письменниці Яніни Суринової-Вичулковської стала темою доповіді **Олександра Янішевського** (Київ). Огляд її творчості був доповнений як мікрорізами (аналізом окремих рис її поезики, тематичних домінант), так і макрорізом (контекстом життя польської еміграції в Аргентині, де жила і творила Я. Суринова-Вичулковська. Тему міграції – але вже як літературного мотиву, а не біографічного контексту – розвинула у своїй доповіді **Лідія Пуздрак** (Львів). Запропоноване доповідачкою дослідження цієї теми в сучасній польській прозі спирається на методологічні поняття свого і чужого, а також на процесуальні категорії освоєння, відчуження, іншування. Об'єктом вивчення стала проза сучасних польських авторок **Й. Павлюськевич** та **Р. Франчак**.

Цікавий аналіз понять “межа”, “кордон” у польській культурі та літературі представив **Ян Галянт** (Познань, Польща). Особливість аналізу, здійсненого дослідником, полягає у погляді на ці поняття з перспективи пам'яті та історії: як функціонують уже не актуальні кордони, чому вони нерідко досі ділять людей і як це відображено в сучасній літературі? Тему пограниччя продовжив **Остап Сливинський** (Львів). Перспективою, з якої доповідач запропонував поглянути на проблему межі та пограниччя, був літературний регіоналізм як концепція, здатна почасти конкурувати з традиційною концепцією національної літератури. Особливо це стосується багатокультурних “пограничних” регіонів (зокрема, Галичини), культура яких твориться завдяки взаємодії різних національних елементів і саме в контексті такої нерозривної взаємодії має вивчатися та викладатися.

Завершила роботу секції **Ельжбета Вінецька** (Познань, Польща), яка представила стан досліджень польської літератури в електронних мас-медіа. Згідно з її висновком, електронні видання, які публікують художню літературу, поступово посідають центральне місце в комунікації між автором і читачем (особливо це стосується поезії, есеїстики та короткої прози) і впевнено виштовхують на маргінес традиційні паперові видання.

Секція історії та культури під головуванням **Вікторії Любащенко** (Львів) та **Ігоря Шпика** (Львів) розглянула низку актуальних проблем культурно-інтелектуального та суспільно-політичного життя слов'янських народів у широкій хронологічній перспективі – від XVI ст. і до теперішнього часу. Доповідь **Вікторії Любащенко** була присвячена церковній діяльності Яна Коменського, спрямованій, з одного боку, на осмислення конфесійної ідентичності та збереження Общини чеських братів, а з другого – на пошук її місця у християнському світі модерної епохи, який привів чеського мислителя до формування екуменічного дискурсу і панєвропейського проекту. До проблеми формування ідеологічних підстав українського руху в контексті міжслов'янських відносин звернулася **Тамара Полещук** (Львів), висвітливши участь Миколи Костомарова в російсько-польських дискусіях 60–80-х років XIX ст. **Роман Тарнавський** (Львів) проаналізував слов'янознавчі курси приват-доцента Львівського університету, доктора Яна Лецеєвського (1854–1929). Про незаслужено забуті і досі практично не введені у науковий обіг як цілісні періодизаційні схеми, так й окремі хронологічні маркери південно-східнослов'янських релігійно-культурних відносин часів Середньовіччя, запропоновані українськими вченими, йшлося у виступі **Ігоря Шпика** (Львів).

Найбільший блок доповідей стосувався українсько-польських взаємин. Його відкрила **Олена Гаськевич** (Кременець), яка висвітлила особливості розвитку преси на

Волині у 20–30-ті роки ХХ ст. на прикладі Кременецького повіту. На підставі неопублікованих джерел **Ігор Мрака** (Львів) розповів про обставини та результати проведення призову українців до польської армії у 1920 р. Проблема “Східних кресів” у публікаціях Інституту національної пам’яті Польщі була предметом розгляду **Наталії Лешкович** (Львів). Найбільш вдалі ідеї та проекти рекламної кампанії Львова як міста з багатою історією та багатокультурною спадщиною, головно у гастрономічному та розважальному туризмі, представила **Христина Стельмах** (Львів).

Дві завершальні доповіді істотно розширили тематичний діапазон секції. Так, **Микола Нагірний** (Володимир-Волинський) своє повідомлення присвятив життю русинської національної меншини у Хорватії. Попри те, що хорватська влада активно сприяє самоідентифікації русинів як окремого етносу, їх ізоляції від української спільноти, вчений все ж скептично оцінив перспективи русинів як окремого етносу і русинської етнічної свідомості на теренах цієї балканської країни. **Анжеліка Савчук** (Вроцлав, Польща) охарактеризувала феномен президенталізму в країнах Центрально-Східної Європи, виділивши окремі його прояви і в Україні.

Незважаючи на кардинально різні зацікавлення дослідників, вони легко знаходили спільні інтереси та налагоджували плідний обмін думками. Майже кожен виступ супроводжувався жвавим обговоренням порушених питань, дискусіями, які подеколи породжували цікаві та несподівані висновки.

На підсумковому пленарному засіданні виступили керівники секцій **Надія Лобур, Малгожата Гембка-Воляк, Христина Ніколайчук, Алла Татаренко, Остап Сливинський** та **Ігор Шпик**, які підбили підсумки засідань. Загалом на семи засіданнях було виголошено 53 доповіді: вченими з України – 33 (Львів – 27, Київ – 2, Одеса – 1, Володимир-Волинськ – 1, Кременець – 1, Дрогобич – 1), з Польщі – 14, Сербії – 2, Боснії і Герцеговини – 1, Словаччини – 1, Німеччини – 1, Італії – 1.

Учасники висловили свої враження від роботи колоквиуму в цілком новому для нього онлайн-режимі, відзначивши загалом успішну організаційну роботу та ствердивши необхідність подальшого підтримання його міждисциплінарного формату, констатували вдале поєднання у ньому традицій та інновацій, істотне збільшення його мобілізаційного потенціалу завдяки використанню засобів відеоспілкування, і як наслідок – зростання авторитетності в європейських славістичних середовищах.

Надія ЛОБУР
Оксана ЛОЗИНСЬКА
Христина НІКОЛАЙЧУК
Остап СЛИВИНСЬКИЙ
Алла ТАТАРЕНКО
Ігор ШПИК